

บทที่ 7

จริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่

หัวข้อ

1. ลัทธิธรรมชาตินิยมยุคแรก
2. ลัทธิธรรมชาตินิยมแบบเห็นแก่ตัวของฮอบส์
3. ค่าของปรัชญา
4. การจำแนกปรัชญา
5. ลัทธิวัตถุนิยม
6. เจตจำนง
7. ความปรารถนาอำนาจคือความเห็นแก่ตัว
8. หลักการของความสงบและกฎต่าง ๆ ของธรรมชาติ
9. จริยศาสตร์ของฮอบส์
10. จริยศาสตร์ของสปีโนซ่า
  - 10.1 ธรรมชาตินิยมแบบมีเหตุผล
  - 10.2 ความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว
11. จริยศาสตร์ของอิมมานูเอล คานท์
  - 11.1 ความแตกต่างเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์
  - 11.2 ความแตกต่างเกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต
  - 11.3 เหตุผลนิยมของคานท์
  - 11.4 ปัญหาทางจริยศาสตร์ของคานท์
  - 11.5 เรื่องเจตจำนงที่ดี
  - 11.6 เรื่องกฎศีลธรรม
  - 11.7 เรื่องคุณธรรมหรือความดี
  - 11.8 เรื่องการกระทำที่ถูกต้อง
  - 11.9 เรื่องหน้าที่
12. หลักจริยศาสตร์สำคัญของคานท์
  - 12.1 อีสรภาพของเจตจำนง

- 12.2 อมฤตภาพของวิญญาณ
- 12.3 ความมีอยู่ของพระเจ้า
- 12.4 จุดมุ่งหมายอันสูงสุด
- 12.5 เสรีภาพของปัจเจกชน
- 13. ปรัชญาจริยธรรมของพิชท์

สาระสำคัญ

1. ลัทธิธรรมชาตินิยมยุคแรกมีผลทำให้เกิดวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและปรัชญาธรรมชาติซึ่งมุ่งอธิบายถึงกฎเบื้องต้นของเรขาคณิต ฟิสิกส์ ปรัชญา จิตวิทยา จริยศาสตร์ และรัฐศาสตร์

2. ค่าของปรัชญาอยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของปรัชญาคือความมีประโยชน์การปรับปรุงชีวิตของมนุษยชาติให้ดีขึ้น

3. ปรัชญาตามทัศนะของฮอบส์ ส่วนสำคัญ 2 ประการ คือ Natural Philosophy and Civil Philosophy

4. ลัทธิวัตถุนิยมของฮอบส์ ได้กล่าวถึงเหตุผลที่สุดในธรรมชาติ คือ การเคลื่อนไหวและฮอบส์ได้นำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางกายภาพและทางจิตใจทั้งหมด

5. ฮอบส์ได้ให้คำจำกัดความว่า ความสุข คือสิ่งที่สนับสนุนให้ชีวิตมีความก้าวหน้าและช่วยให้มีชีวิตที่ยืนยาว และความทุกข์ก็คือสิ่งที่ขัดขวางความก้าวหน้าและขัดขวางความไม่ยั่งยืนของชีวิต ความดี คืออารมณ์ที่นำปรารถนา และความชั่วคืออารมณ์ที่ไม่นำปรารถนา

6. เจตจำนง คือ ความตั้งใจที่แกว่งไปแกว่งมาระหว่างความรัก และความชัง

7. มนุษย์แต่ละคนไม่เพียงแต่แสวงหาความอึดอ้อมใจเท่านั้น ยังแสวงหาความปรารถนาอำนาจอีกด้วย ดังนั้นความปรารถนาอำนาจจึงเป็นความเห็นแก่ตัวของมนุษย์และอำนาจจะหมดไปก็ต่อเมื่อเราตายไปแล้วนั่นเอง

8. ฮอบส์ ได้สรุปกฎต่าง ๆ ของธรรมชาติไว้ในคำว่า “จงอย่าทำในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้คนอื่นทำแก่ท่าน” โดยอาศัยหลักการดังกล่าวนี้ ความสงบสุขจึงเกิดขึ้น

9. จริยศาสตร์ของฮอบส์พอจะสรุปได้ คือการรักษาผลประโยชน์ของตนเองและการแสวงหาความดีเพื่อตนเอง เหตุผลได้แสดงให้เห็นว่า ความกลมกลืนกันทางสังคมทำให้นุคคลมีความสุขมากขึ้น

10. จริยศาสตร์ของฮอบส์พอจะวิจารณ์ได้ว่าเป็นความเห็นแก่ตัวที่มีเหตุผล
11. สปิโนซ่า สอนว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว แต่ยอมรับว่า ความดี และความชั่วมีอยู่จริง
12. สปิโนซ่า ได้ให้ทัศนะทางจริยศาสตร์ไว้ว่า จริยศาสตร์คือการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลและการพัฒนาเหตุผลในชีวิตให้สมบูรณ์
13. จริยศาสตร์ของคานท์มีลักษณะเป็นเหตุผลนิยมและคานท์ถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์เจ้าปัญญาและมีเหตุผล
14. เหตุผลนิยมถือว่า อุดมคติของชีวิต คือ การปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์โดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทาง
15. ความคิดทางศีลธรรม เหตุผลนิยมถือว่า คุณธรรม คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎ เช่น เคารพกฎหมายและศีลธรรม
16. ลักษณะของเหตุผลนิยมของคานท์ เป็นหลักการที่อยู่ในเครือเดียวกับมโนธรรมที่มีเหตุผล
17. ปัญหาทางจริยศาสตร์ขั้นมูลฐานของคานท์ คือ การค้นหาเจตจำนงที่ดี กฎศีลธรรม คุณธรรม หรือความดี การกระทำที่ถูกต้อง และความหมายของหน้าที่
18. หลักจริยศาสตร์ที่สำคัญของคานท์ประกอบด้วย อิสริภาพของเจตจำนง อมฤตภาพของวิญญาณ ความมีอยู่ของพระเจ้า จุดมุ่งหมายอันสูงสุด และเสรีภาพของปัจเจกชน
19. ปรัชญาจริยธรรมของฟิชท์ ได้แก่ หลักศีลธรรม หน้าที่ของบุคคล ชีวิตทางศีลธรรม ชีวิตที่เชิดชูสัจจภาพและศีลธรรมเท่านั้นที่สามารถทำให้โลกวิวัฒนาการไปได้ไม่สิ้นสุด

จุดมุ่งหมาย

- เมื่อได้ศึกษาบทที่ 7 เรื่อง จริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่จบแล้ว นักศึกษาสามารถ
1. อธิบายลัทธิธรรมชาตินิยม และลัทธิ วัตถุนิยมได้อย่างแจ่มแจ้ง
  2. แสดงคุณค่าของปรัชญา และจำแนกประเภทของปรัชญาได้
  3. ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ไม่ใช่ปรารถนาความมั่งคั่งสมบูรณ์ในชีวิตเพียงอย่างเดียว ยังปรารถนาความมีอำนาจอีกด้วย
  4. สรุปจริยศาสตร์ที่สำคัญของฮอบส์

5. วิจัยจริยศาสตร์ของฮอบส์ได้ว่าเป็นลักษณะความเห็นแก่ตัวที่มีเหตุผล
6. อธิบายธรรมเนียมแบบมีเหตุผลของ สปิโนซ่า
7. ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างความดี และความชั่ว ในทัศนะของสปิโนซ่า
8. วิเคราะห์ความแตกต่างเกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต และความคิดทางศีลธรรม
9. วิจัยจริยศาสตร์ของคานท์ว่า มีลักษณะเป็นเหตุผลนิยมล้วน ๆ ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับสุขนิยม
10. สรุปปัญหาต่าง ๆ ทางจริยศาสตร์ของคานท์
11. อธิบายหลักจริยศาสตร์สำคัญของคานท์ว่ามีอะไรบ้าง
12. สังเคราะห์ลักษณะของเหตุผลนิยมของคานท์เข้ากันได้กับมโนธรรม
13. สรุปประเด็นสำคัญในปรัชญาจริยธรรมของพิชท์

บทที่ 7

จริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่

1. ลักษณะธรรมชาตินิยามยุคแรก

ความอิสระทางความคิดได้กลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกในศตวรรษที่ 16 และ 17 ของยุโรป คือได้เปลี่ยนแปลงความคิดแบบกรีกโบราณกลับมาเป็นยุคธรรมชาตินิยม โดยการปฏิวัติหลักการปกครองอันจอมปลอม ซึ่งยุคนี้เป็นยุคของโคเปอร์นิคัส เคปเลอร์ กาลิเลโอ เดการ์ตสและนิวตัน ชื่ออันเป็นอมตะเหล่านี้มีปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์แห่งวิทยาศาสตร์ดังที่เราทราบกันอยู่แล้ว

หนังสือเล่มแรกของฟรานซิสเบคอนชื่อ “NOVUM ORGANUM” ได้แสดงถึงกระบวนการวิจารณ์อย่างเสรีซึ่งเป็นผลให้เกิดวิทยาศาสตร์ธรรมชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับปรัชญาเชิงเก่งความจริง เรเน่ เดการ์ตส์ได้ก้าวหน้าไปไกลมากเขาคิดว่า “ความจริงอย่างเดียวเท่านั้นซึ่งคนเรายอมรับว่าพอจะเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งและเด่นชัดโดยอาศัยความคิดเห็นจากบุคคลอื่น และคำกล่าวของสปีโนซ่าที่ว่า” ความจริงมีพื้นฐานเป็นของตัวเอง ซึ่งได้แสดงไว้ในคำอธิบายอย่างเดียวกัน

เมื่อได้รับอิทธิพลทางความคิดอย่างเดียวกับโรมัสฮอบส์ แห่งมัลเมสเบอร์รี่ (MELMESBURY) จึงได้สร้างแนวความคิดเช่นนี้ขึ้นโดยอาศัยเหตุผล ประสบการณ์และระบบที่สมบูรณ์แบบแห่งปรัชญาทางธรรมชาติ ซึ่งมุ่งอธิบายถึงกฎเบื้องต้นของเลขาคณิต ฟิสิกส์ ปรัชญา จิตวิทยา จริยศาสตร์และรัฐศาสตร์

2. ลักษณะธรรมชาตินิยมแบบเห็นแก่ตัวของฮอบส์

ปรัชญาฮอบส์ ได้ให้คำจำกัดความของปรัชญาว่า คือความรู้ว่าด้วยเหตุผลพร้อมกับยืนยันว่าปรัชญาเป็นอันเดียวกับ INDUTIVE SCIENCE ซึ่งมีรากฐานอยู่บนเหตุผลและการสังเกต เพราะฉะนั้น สิ่งที่ต้องเตรียมการสำหรับศึกษาครั้งแรกคือตรรกวิทยา ซึ่งเป็นเครื่องที่ถูกต้อง ฮอบส์เห็นด้วยกับอริสโตเติลในเรื่องตรรกวิทยาแบบเนื้อหา แต่เขามีความกระหายใคร่รู้และมีแนวโน้มที่ยืนยันการให้เหตุผลเป็นอันเดียวกับการใช้คำที่เหมาะสม (NOMINALISH)

3. คำของปรัชญา

ปรัชญาบางส่วนก็เป็นการพรรณาคความหมายต่าง ๆ แต่หน้าที่ของปรัชญาส่วนใหญ่แล้วคือการสร้างสรรค์ จุดมุ่งหมายอันแท้จริงของปรัชญาก็คือความมีประโยชน์อัน

ได้แก่การสร้างผลโดยอาศัยความรู้อันเกิดจากเหตุ จุดมุ่งหมายของการเก่งความจริงก็คือการกระทำและจุดมุ่งหมายของการกระทำก็คือการปรับปรุงชีวิตของมนุษยชาติให้ดีขึ้น

คำสอนนี้ได้สอนกันมาตั้งแต่แรกเริ่มโดยนักปรัชญาชาวอังกฤษ ซึ่งเริ่มต้นมาจากเบคอน และคำสอนนี้ก็เป็นพื้นฐานของลัทธิอรรถประโยชน์นิยมสมัยใหม่

4. การจำแนกปรัชญา

ส่วนสำคัญ 2 ประการของปรัชญา คือ NATURAL AND CIVIL ส่วนที่ 1 ว่าด้วยเนื้อหาทางวัตถุ ซึ่งสร้างมาจากธรรมชาติ ส่วนที่ 2 ว่าด้วยประโยชน์ส่วนรวมซึ่งสร้างโดยเจตจำนงและข้อตกลงของมนุษย์ CIVIL PHILOSOPHY ยังแบ่งย่อยออกเป็นจริยศาสตร์ซึ่งอธิบายถึงลักษณะและมรรยาทของมนุษย์และรัฐศาสตร์ซึ่งอธิบายถึงกฎของชาติอันเป็นพื้นฐานของรัฐบาล ความตั้งใจของฮอบส์ก็คือการแสดงให้เห็นว่ากฎต่าง ๆ ของรัฐศาสตร์เกิดมาจากกฎของจริยศาสตร์และรวมถึงกฎของจิตวิทยาด้วย

ฮอบส์มีความคิดเห็นแตกต่างออกไปจากนักวัตถุนิยมสมัยใหม่โดยมีความเชื่อว่าการออกแบบนี้เราสามารถทำให้สำเร็จได้

5. ลัทธิวัตถุนิยม

ตามทัศนะของฮอบส์ เหตุสากลที่สุดในธรรมชาติคือ การเคลื่อนไหว ดังนั้นการเคลื่อนไหวจึงกลายเป็นความคิดทางปรัชญาที่จะนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางกายภาพและทางจิตใจทั้งหมด

กฎต่าง ๆ ของ CIVIL PHILOSOPHY สมควรที่จะพิจารณาไปจากกฎของจิตใจของแต่ละคนและกฎต่าง ๆ เหล่านี้ในมุขกลับก็สมควรที่จะพิจารณาไปจากกระบวนการทางวัตถุเหล่านั้นด้วย

การกระทำแบบจงใจ ความสุข ความเพลิดเพลิน ความทุกข์ ความดีและความชั่ว

ความปรารถนา ตรงกันข้ามกับความไม่น่าปรารถนา ทั้งสองเป็นแบบแห่งอารมณ์ซึ่งแต่ละอย่างสืบเนื่องมาจากอำนาจแห่งความงามที่ดึงดูดใจหรือความน่าเกลียดทางกาย ซึ่งมีอยู่ระหว่างร่างกายและวัตถุภายนอก ปรากฏการณ์หรือความรู้สึกทางอารมณ์ปรารถนาคือความสุข ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาคือความทุกข์ อีกอย่างหนึ่งอารมณ์ที่น่าปรารถนาเรียกว่าความดี และอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาเรียกว่าความชั่ว

ดังนั้น ความสุขจึงมีความหมายในทางดีและความทุกข์มีความหมายในทางชั่ว ฮอบส์ ได้ให้คำจำกัดความ ความสุขว่าเป็นเครื่องสนับสนุนให้ชีวิตมีความก้าวหน้าและช่วยให้มีชีวิตอันยืนยาวและความทุกข์ว่าเป็นเครื่องขัดขวางความก้าวหน้าและความไม่ยั่งยืน

ของชีวิต

ในคำจำกัดความนี้ ฮอบส์สันนิษฐานเป็นนัยไว้ก่อนว่าเป็นคำสอนของพวก สโตอิกที่ว่าความปรารถนาย่อมเป็นไปเพื่อการรักษาตนเอง

ฮอบส์ ดูเหมือนว่าจะมีความเห็นแตกต่างจากพวกเอพิคิวเรียนในเรื่องที่ว่าความสุข ขึ้นอยู่กับความปรารถนา แต่ความแตกต่างไม่ได้มีความสำคัญทางจริยศาสตร์ เพราะว่าเขา ถือว่าความหมายของความปรารถนาก็คือความสุขนั่นเอง เนื่องจากความดีและความชั่วต้อง ขึ้นอยู่กับความปรารถนา และทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กับบุคคลไม่มีอะไรที่เป็นความดี อย่างสมบูรณ์แบบและไม่มีความดีขั้นสูงสุดในชีวิตนี้

แต่สำหรับจุดมุ่งหมายอันสูงสุดที่นักปรัชญาสมัยโบราณได้ตั้งไว้ นั่นคือ ความ มั่งคั่งสมบูรณ์ และก็ไม่มี ความมั่งคั่งสมบูรณ์เช่นนั้นในโลกนี้ วิธีทางที่ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมาย อันสูงสุดนั้นก็ไม่มี นอกจากว่าจะมีแต่ความสมบูรณ์ในอุดมคติเท่านั้น เราเองก็มีชีวิตชั่วครู่ชั่ว คราว ตามที่เราปรารถนาสืบเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย เพื่อที่จะบรรลุความสมบูรณ์ แต่ ในภาวะที่จิตใจสงบ ก็ไม่มี ความปรารถนาซึ่งเป็นมายา

6. **เจตจำนง (WILL)** เจตจำนง คือ อะไร? เจตจำนง คือ ความตั้งใจ

ความตั้งใจแกว่งไปแกว่งมา ระหว่างความรักและความชัง เจตจำนงเป็นอารมณ์สุด ท้ายในความตั้งใจ ความปรารถนาซึ่งเป็นเครื่องตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจ ให้กลายเป็นการกระทำ การกระทำแบบจงใจเป็นการกระทำอย่างหนึ่งซึ่งเกิดมาจาก เจตจำนง มนุษย์และสัตว์มีเจตจำนงเสรีในความหมายอย่างเดียวกัน แต่เราต้องทำสิ่งที่เราได้ตั้ง ใจเอาไว้

7. **ความปรารถนาอำนาจคือความเห็นแก่ตัว**

มนุษย์แต่ละคนในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความตั้งใจ ฮอบส์เข้าใจว่าเป็นจุดศูนย์กลาง ของความรักและความชัง และความมั่งคั่งสมบูรณ์ของเขาว่าเป็นความก้าวหน้าที่ต่อเนื่องกัน ของความปรารถนาสิ่งหนึ่งไปจากอีกสิ่งหนึ่ง

แต่มนุษย์มีเหตุผลไม่เพียงแต่จะแสวงหาความอึดอึดใจในความปรารถนา ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ยังแสวงหาวิธีที่จะได้มาซึ่งความอึดอึดใจในความปรารถนาที่จะมีมา ในอนาคตทั้งหมดด้วยและดังนั้นความปรารถนาอำนาจจึงเกิดขึ้นอยู่เบื้องนิจและไม่ขาดสาย อำนาจจะหมดไปก็ต่อเมื่อเราตายไปแล้วนั่นเอง

ความปรารถนาอำนาจนี้ไม่ใช่ความปรารถนาขั้นมูลฐาน ส่วนความปรารถนาขั้น มูลฐานนั้นคือการรักษาตนเองและความพึงพอใจในตัวเอง

ความรักอำนาจได้กลายเป็นหลักการสำคัญในการตัดสินใจทางจริยศาสตร์ แต่สิ่งที่เราต้องการและใฝ่หาจริง ๆ นั้นเมื่อคุณธรรมอันสูงส่งที่ทำให้มนุษย์มีชื่อเสียงในทางสังคมและทำให้เขามีฐานะสูงกว่าเพื่อน ๆ

ความร่ำรวย ความมีชื่อเสียง ความมีเกียรติ ความมีศักดิ์ศรี ความอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยนและความซื่อสัตย์จะมีคุณค่าก็เพราะว่าคุณธรรมเหล่านี้ทำให้เขา (ผู้มีคุณธรรม) มีอิทธิพลในสังคมและทำให้เขาเป็นที่เกรงขามของเพื่อนฝูง ความกลัวเป็นลักษณะเชิงลบของความกลัว

ความรักตามธรรมชาติและมิตรภาพเป็นความเห็นแก่ตัวล้วน ๆ สำหรับบุคคลผู้มีอำนาจเป็นของตัวเองไม่มีอะไรจะยิ่งใหญ่ไปกว่าการที่เขาสามารถช่วยเหลือให้บุคคลอื่น บรรลุความสมปรารถนา เมื่อคนเราได้อำนาจแล้วเขาก็พยายามอย่างแรงกล้าเพื่อเพิ่มอำนาจให้มากขึ้น เพื่อที่จะทำให้สวัสดิภาพในอนาคตของตนมั่นคง

หมายเหตุ ในคำอธิบายเรื่องความดี ความสุขและความปรารถนาเหล่านี้ ฮอบส์ได้มองข้ามความสำคัญบางประการ เขาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความดี” คือ สิ่งที่น่าปรารถนา อีกอย่างหนึ่ง เขาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความสุข” คือ สิ่งที่เป็นเครื่องสนับสนุนให้ชีวิตมีความก้าวหน้า ซึ่งหมายถึงความสุขทั้งหมด เพราะฉะนั้น ความปรารถนาที่เต็มบริบูรณ์มีแนวโน้มทำให้ชีวิตยืนยาวและการกระทำความดีก็ทำให้ชีวิตยืนยาวได้เหมือนกัน และสิ่งเหล่านี้ก็ให้ความสุขแก่เราได้จริง ๆ แต่ฮอบส์ ไม่ได้ให้เหตุผลสำหรับคำตอบที่อยู่ในวงจำกัด

8. หลักการของความสงบและกฎต่าง ๆ ของธรรมชาติ

ความเห็นแก่ตัวนั่นเอง ที่ทำให้มนุษย์ไม่มีความ ปองดองกันกับคนอื่น เมื่อความเห็นแก่ตัวมีเหตุผลและเข้าใจสภาพเหตุการณ์ได้ล่วงหน้าเท่านั้น จึงก่อให้เกิดความสงบได้ ความถูกต้องของธรรมชาติก็คือการมีเสรีภาพซึ่งทุกคนต้องมีเพื่อใช้อำนาจในการรักษาชีวิตของเขาเอง และดังนั้น เสรีภาพจึงเป็นพื้นฐานอันสำคัญแห่งการกระทำทางจริยศาสตร์

กฎต่าง ๆ ของธรรมชาติเป็นข้อห้ามที่มีเหตุผลซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการรักษาตนเอง กฎเหล่านี้ก็เป็นหลักการของความสงบเหมือนกัน เพราะว่ากฎเหล่านี้ทำให้เรามีความมั่นใจว่าความสุขจะมีไม่ได้เมื่อปราศจากความกลมกลืนกันทางสังคม

กฎข้อแรกและกฎอันเป็นพื้นฐานของธรรมชาติก็คือการแสวงหาความสงบและรักษาความสงบไว้โดยมีเงื่อนไขว่าเราก็คควรรักษาป้องกันตนเองไว้ทุกวิถีทาง

กฎข้อที่สองมีว่ามนุษย์ควรมีความเต็มใจเพื่อแสวงหาความสงบและมีความพอใจกับเสรีภาพในการให้คนอื่นมีความเห็นขัดแย้งกับตนเองเหมือนกับที่เขายินยอมให้เรามีความเห็นขัดแย้งกับเขาโดยวิธีการนี้มนุษย์ก็สละสิทธิ์ทางธรรมชาติเพื่อที่จะกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างให้อยู่ในวงจำกัดของความเข้าใจ

การเสียสละสิทธิโดยเต็มใจและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมก่อให้เกิดความหมายในทางปฏิบัติที่มีต่อคำว่า “ข้อผูกพัน (OBLIGATION)” หน้าที่ (DUTY) “ควร” (OUGHT) และความยุติธรรม

ตามทัศนะของฮอบส์แล้วกฎเหล่านี้พอจะกล่าวสรุปได้ในคำว่า “จงอย่าทำในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้คนอื่นทำแก่ท่าน”

ยิ่งไปกว่านั้น กฎของธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและเป็นนิรันดร เพราะว่าจะจะเป็นไปไม่ได้ที่ว่าสงครามจะช่วยรักษาชีวิตไว้และความสงบจะทำลายชีวิต

รัฐบาลของประชาชนจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยกฎของธรรมชาติเป็นหลัก กฎของธรรมชาติเป็นผลผลิตที่เกิดมาจากความเห็นแก่ตัวที่มีเหตุผล และเพราะฉะนั้นผู้ใดก็ตามที่รู้จักจริง ๆ ว่าอะไรเป็นผลประโยชน์ของตนเองแล้วแบ่งสรรปันส่วนให้แก่สมาชิกในสังคมผู้นั้นชื่อว่ารักษากฎอันเดียวกัน

9. สรุปจริยศาสตร์ของฮอบส์

จริยศาสตร์ขั้นมูลฐานของฮอบส์ ซึ่งเขาได้เริ่มสร้างมานั้นได้จบลงในทางตรงกันข้ามกับสมบูรณนิยมแบบสุดโต่งทางการเมือง แรงจูงใจขั้นต้นในการกระทำที่เต็มใจก็คือ การรักษาผลประโยชน์ของตนเอง และการแสวงหาความดีเพื่อตนเอง และสิ่งเหล่านี้ก็เกินไปเพื่อเจริญก้าวหน้าแห่งความสมบูรณ์พูนสุข

เหตุผลได้แสดงให้เห็นว่าความกลมกลืนทางสังคมมีส่วนสำคัญต่อความสุขส่วนบุคคลมาก เราพอจะมั่นใจได้ว่าความสุขชนิดนี้เกิดจากการเชื่อฟัง กฎของธรรมชาติ กฎเหล่านี้ถือว่าเป็นกฎของจริยธรรมทางสังคมเหมือนกัน การไม่ละเมิดกฎเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งดีงาม สำหรับรัฐเพราะว่าเป็นพื้นฐานภายนอกของศีลธรรมขั้นมูลฐาน และรัฐมีหน้าที่ควบคุมความประพฤติของประชาชนโดยตรง

ส่วนการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองนั้นเป็นเพียงพื้นฐานภายในเท่านั้น ดังนั้นคำว่า “GOOD” แรกเริ่มเดิมทีเดียวแล้วแต่ละคนได้นำไปใช้ในจุดประสงค์ที่แตกต่างกันหรือในเหตุผลต่าง ๆ กันแล้วจึงค่อยกลายมาเป็นคำที่มีความหมายดั่งที่สังคมยอมรับกันและสิ่งที่ข้าพเจ้าเรียกว่า “ความดี” โดยธรรมชาตินั้น คือสิ่งที่ตอบสนองความปรารถนาของข้าพเจ้าได้ แต่ข้าพเจ้ายอมรับว่าสิ่งที่จะเป็นความดีได้นั้นต้องได้รับการยอมรับหรือรับรองจากรัฐ

ด้วย เพราะเหตุผลบอกให้เราทราบว่าความดีโดยทั่วไปดังที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการตอบสนองความต้องการ

อีกอย่างหนึ่งเมื่อก้าวเฉพาะเจาะจงลงไปแล้ว ความดีทางสังคมตามที่ฮอบส์เข้าใจนั้นคือ เป็นเพียงแบบที่มีประโยชน์ชนิดหนึ่งเท่านั้น คือเป็นเพียงวิธีการแต่ไม่ใช่จุดประสงค์ในตัวเอง สำหรับปัจเจกชนทั่วไป

10 วิจารณ์จริยศาสตร์ของฮอบส์

1. เนื้อหาในความเห็นแก่ตัวของฮอบส์เป็นสิ่งที่เราไม่สามารถโต้แย้งได้ เพราะเขาถือว่าคนเรานั้นกระทำแต่สิ่งที่มีเหตุผลและแสวงหาแต่สิ่งที่เขาเชื่อว่าจะเป็นความดีของเขาเอง นอกจากนี้ก็พิจารณาตัดสินจุดประสงค์ที่ตั้งไว้สำหรับตนเองด้วย แต่เราต้องแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างแบบและเนื้อหาของความเห็นแก่ตัว ส่วนเนื้อหาของฮอบส์เปิดโอกาสให้เราได้วิจารณ์อย่างเต็มที่

2. ฮอบส์ ยืนยันว่าเนื้อหาของความดีที่ทุกคนมุ่งหวังนั้นก็คือการสงวนรักษาชีวิตทางกายภาพของเขาเองและความสุขอันเกิดจากความเพลิดเพลิน

ทัศนะนี้แคบมากซ้ำยังทำให้เรามีความคิดเชิงปฏิเสธที่ว่ามนุษย์ไม่เคยมีความปรารถนาความดีเพื่อคนอื่น คำสอนนี้จึงขัดกับธรรมชาติของมนุษย์และเป็นความเสื่อมเสียที่ร้ายแรงที่สุดของฮอบส์ ที่กล่าวมานี้เป็นคำวิจารณ์อย่างรุนแรงของชาฟเตสเบอรี (SHAPTESBURY) และบัตเลอร์ (BUTLER)

3. เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าคนเราทุกคนที่อยู่ในฐานะต่าง ๆ กันก็ยืนยันความดีของตนเองว่าเหมือนกันกับความดีของคนส่วนมาก แต่มีปัญหาว่าไม่ว่าคนส่วนใหญ่จะถือว่าการสงวนรักษาชีวิตของตนเองเป็นความดีสูงสุดก็ตาม แต่ในบางกรณีมีตัวอย่างเช่นการเสียสละชีวิตเพื่อเกียรติยศ ชื่อเสียง ศาสนา ครอบครัวและเพื่อน ๆ ก็ได้พิสูจน์แล้วว่า การสงวนรักษาชีวิตของตนเองนั้น คนส่วนใหญ่ไม่ได้วินิจฉัยลงไปว่าเป็นความดีสูงสุด เรื่องนี้ก็เข้ากันได้กับความเห็นแก่ตัวที่มีเหตุผล แม้ว่าจะเป็นความเห็นแก่ตัวที่นิยมความสุขก็ตาม เพราะว่ามันเป็นวิธีการให้คนเราคำนึงถึงชีวิตว่าไม่ควรจะดำรงอยู่ต่อไปถ้าเรามาแล้วมาเรียกร้องหาแต่เกียรติยศ ชื่อเสียง ความรัก การยอมรับนั่นคือจากปวงชน ความจงรักภักดีโดยไม่คำนึงความทุกข์ยากของคนอื่นและทำงานไปตามอุดมการณ์

ระบบจริยศาสตร์ของฮอบส์ ฮอบส์มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของจริยศาสตร์ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้.-

- 1) ฮอบส์ยืนยันว่า ลักษณะของความดีของบุคคลก็เหมือนกันกับลักษณะความดีของโปรแทกกอรัสที่กล่าวถึงความดีของปัจเจกชนและความดีของสังคม

ไม่มีความดีของสังคมที่ปราศจากความดีของสมาชิกในสังคม เรื่องนี้เป็นข้อแก้ตัวของปัจเจกบุคคลนิยม ผู้มีความเห็นแก่ตัวจัดในทัศนะของฮอบส์ (EXCLUSIVE EGOISM)

- 2) ปัจเจกบุคคลนิยมนี้และหลักการทั้งหมดของฮอบส์ยกเว้นสมบูรณนิยมทางการเมืองขัดแย้งกันกับอำนาจที่ไม่มีเหตุผลของประเพณีและหลักการปกครองที่มีอยู่แล้ว และความดีส่วนบุคคลจะมีได้ต้องเชื่อฟังกฎเหล่านี้
- 3) ในความหมายที่แตกต่างกัน ปรัชญาของฮอบส์อาจถือว่าเป็นเครื่องพิสูจน์ความเห็นแก่ตัวแบบพิเศษก็ได้ เพราะว่าเขาแสดงให้เห็นว่าความเห็นแก่ตัวพิเศษที่เขาเริ่มมานั้นไม่สามารถคงทนอยู่นั้น เพราะว่าปัจเจกบุคคลยอมสละสิทธิให้แก่อำนาจการปกครองทางสังคมและยังยืนยันว่าเจตจำนงของตนเป็นอันเดียวกันกับเจตจำนงมวลชน ถึงแม้ว่าฮอบส์จะถือว่าความดีของสังคมเป็นประโยชน์เพียงสำหรับปัจเจกบุคคลเท่านั้นก็ตาม แต่การพัฒนาความคิดดังกล่าวมานั้นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล จิตใจที่มีเหตุผลตั้งที่คานท์และนักมโนภาพนิยมเชิงเหตุผลเข้าใจนั้นต้องเป็นจิตใจที่มีลักษณะเป็นสากลและจุดมุ่งหมายที่ตั้งงามอันสูงสุดจะต้องมีอยู่แน่ ๆ โดยทั่วไป สำหรับจิตใจของมนุษย์ที่มีเหตุผล

11. สปิโนซ่า (SPINOZA)

(นักปรัชญาชาวฮอลแลนด์ ค.ศ. 1632 - 1677)

11.1 ธรรมชาตินิยมแบบมีเหตุผล

ผลงานชิ้นสำคัญของสปิโนซาก็คือ THE ETHICA ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกี่ยวกับเรื่องอภิปรัชญาและจิตวิทยา อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าคนเราจะบรรลุคุณธรรมเรื่องการอยู่ดีกินดีได้อย่างไร? เขาเห็นด้วยกับฮอบส์ในคำสอนที่ว่ากฎของจริยธรรมทางสังคมโดยพื้นฐานแล้วถูกถือว่า เป็นเพียงการปรับตัวภายนอกระหว่างอำนาจที่ตรงกันข้ามเท่านั้น เป็นความจริงที่ว่าในระหว่างสัตว์ที่มีเหตุผลด้วยกันแล้วย่อมมีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ เหมือนกัน เพราะว่าเหตุผลย่อมมีความกลมกลืนกับตัวเองในทุกแห่ง แต่ในที่นี้สปิโนซ่ามีความคิดเห็นแตกต่างจากฮอบส์โดยสิ้นเชิง และมีความเห็นด้วยกับพอกาสโตอิก

ส่วนฮอบส์ถือว่า ความรู้เป็นเพียงวิธีการหรืออุปายที่คนเรานำมาใช้เพื่อพัฒนาความสนใจของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงบุคคลอื่น สปิโนซ่าถือว่าความรู้ที่เกิดขึ้นสามารถทำลายความแตกต่างระหว่างความสนใจของข้าพเจ้าและความสนใจของคนที่มีเหตุผลอื่น ๆ

11.2 ความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว

สปีโนซ่าสอนว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว แต่ความดีและความชั่วเป็นสิ่งที่มียุ่จริง เพราะฉะนั้น ความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่วหากจะมีได้ก็เป็นความเข้าใจผิดของบุคคลนั่นเอง อันสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ ด้วยเหตุนี้คุณธรรมเรื่องความอยู่ดีกินดีจึงเกิดขึ้นมาจากความรู้และความรู้ที่สูงที่สุดคือความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระเจ้า พระองค์เป็นสัจภาพที่เป็นเอกซึ่งรวบรวมเอาความจริงทุกอย่างเข้าไว้ในภาวะของพระองค์

เมื่อว่าโดยทางปฏิบัติแล้ว คำสอนนี้เป็นอันเดียวกับกับลัทธินิโสตอิก เพราะคำสอนนี้หมายถึงคุณธรรมเรื่องการอยู่ดีกินดี ซึ่งมีอยู่ในสภาพของจิตใจที่สงบ อันเกิดจากการยอมรับว่ากฎต่าง ๆ ของธรรมชาติเป็นสิ่งไม่เปลี่ยนแปลงและแน่นอน บุคคลผู้มีความเข้าใจแท้จริงข้อนี้แล้วจะไม่เกิดความหงุดหงิดฉุนเฉียวหรือไม่พอใจ (FRETFUL AND FUMER OR DISCONTENTED) และเขาก็จะไม่มีความโกรธ ความอิจฉาริษยา หรือการจ้องแค้น เพราะรู้ความจริงที่ว่ามนุษย์กระทำตามที่เขาเข้าใจ เพราะเขาไม่สามารถกระทำสิ่งที่เขาไม่เข้าใจเสียก่อน

สปีโนซามีจริยศาสตร์ที่คล้ายคลึงกับจริยศาสตร์ของเพลโตและอริสโตเติล สปีโนซ่าสอนว่า ความรู้เรื่องความแท้จริงเป็นความดีที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ และว่าความรู้นี้ไม่เป็นเพียงความเข้าใจด้วยสติปัญญาถึงความแท้จริง ความแท้จริงแบบเนื้อหาของปัจจัยต่าง ๆ แต่เป็นการเชื่อมต่อระหว่างวิญญาณกับความจริง เขายืนยันว่าคุณธรรมเรื่องความอยู่ดีกินดีของบุคคลเป็นอันเดียวกับกับการใช้คุณธรรม แต่ไม่ใช่คุณประโยชน์ภายนอกอันเกิดจากคุณธรรมหากเป็นหน้าที่หรือกิจกรรมที่ดีที่สุดของวิญญาณ

สปีโนซ่าเป็นนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงมากในฐานะที่เป็นนักคิดที่ ลุ่มลึก แน่วแน่และมีความจริงใจ เขาถือว่าคุณธรรมคือความสุขและความชั่วคือความทุกข์ และคนชั่วเป็นบุคคลที่ควรได้รับการเห็นอกเห็นใจ ไม่ใช่ที่เราจะเหยียบย่ำหรือตำหนิตัดเยียนคนชั่วถ่ายเดียวตามทัศนะของสปีโนซ่าแล้ว คนที่มีอิสรภาพเท่านั้นเป็นคนที่มีความสุขและความอิสรภาพของเขาต้องอาศัยเหตุผลเป็นเครื่องควบคุมอารมณ์ แต่นักสัญชาตญาณนิยมสมัยแรกใช้คำว่า "FREEDOM" ในความหมายที่แตกต่างกัน เช่น หมายถึงอำนาจในการเลือกกระหว่างความดีและความชั่วและนักสัญชาตญาณนิยมเหล่านั้นถือว่าความรู้สึกสำนึกในจริยพันธะหมายความว่า มนุษย์ทุก ๆ คนมีอิสรภาพที่จะกระทำตามชอบใจ

สปีโนซ่า ก็เหมือนกันกับพวกกรีก คือ มีความสนใจต่อความรู้สึกสำนึกใน

จริยพจน์ระน้อยมาก แต่ความรู้สึกสำนึกในจริยพจน์นี้ถ้ามีมากเกินไปและไม่มีขอบเขตก็โดนเวลาเปล่าประโยชน์ เพราะฉะนั้น นักธรรมชาตินิยมจึงยอมรับความรู้สึกสำนึกว่าเป็นข้อเท็จจริง แต่พอมีทางที่เราจะอธิบายได้ว่าเป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคล โดยไม่มีเหตุผล

อนึ่ง นักสัญชาตญาณนิยม ถือว่าความรู้สึกในจริยพจน์ของเราเป็นประจักษ์พยานที่เห็นได้ชัดว่าจริยพจน์เป็นความจริงชนิดหนึ่งและจริยพจน์มิใช่เป็นเพียงปรากฏการณ์แห่งความรู้สึกสำนึกของปัจเจกบุคคลเท่านั้น หากแต่เป็นข้อเท็จจริงที่พอจะเข้าใจได้

นอกจากนี้ สปิโนซายังได้แสดงทัศนะทางจริยศาสตร์ไว้อีกว่า “จริยศาสตร์” คือการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลและคือการพัฒนาเหตุผลในชีวิตให้สมบูรณ์เท่าที่จะเป็นไปได้ ความรู้สึกทางอารมณ์เป็นตัวเหตุรบกวนชีวิตของมนุษย์และสิ่งที่ต้องการมากในที่นี้คือการควบคุมอารมณ์อย่างมีเหตุผล โดยมากในชีวิตประจำวันคนเราใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ขาดการพิจารณาโดยแยบคาย ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ผูกมัดอยู่นั่นเอง คือพันนาการผูกมัดมนุษย์เอาไว้ ความจริงการรู้สึกสั่งงานด้วยเหตุผล นั่นคือเสรีภาพของมนุษย์โดยแท้ การจะบรรลุเสรีภาพของมนุษย์โดยแท้ การจะบรรลุเสรีภาพดังกล่าวเป็นเรื่องที่ลำบากอยู่ตั้งข้อความในจริยศาสตร์ตอนหนึ่งว่า “สิ่งทั้งหลายที่ดีเลิศ ย่อมเป็นของได้โดยยากพอ ๆ กับที่สิ่งนั้นดีจริง ๆ”

12. อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant)

(1724 - 1804)

อิมมานูเอล คานท์ เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมันที่มีชื่อเสียงมาก เขาศึกษาวิชาฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ปรัชญา และเทววิทยา ณ มหาวิทยาลัยโคนิกสเบอร์กใน ค.ศ. 1775 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บรรยายพิเศษในวิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ ตรรกวิทยา อภิปรัชญา จริยศาสตร์ ภูมิศาสตร์-กายภาพ มานุษยวิทยา เทววิทยาธรรมชาติ และสารานุกรมทางปรัชญา และได้รับแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ในวิชาตรรกวิทยาและอภิปรัชญา ได้ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 80 ปี และเป็นนักปรัชญาที่ครองชีวิตโสดตลอดชีพ

12.1 จริยศาสตร์ของคานท์

ก่อนที่เราจะศึกษาจริยศาสตร์ของคานท์โดยละเอียดนั้น เราควรทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่าง เหตุผลนิยมกับสุขนิยม หรืออติวาท (Rationalism and Hedonism) เหตุผลนิยมในฐานะที่เป็นหลักศีลธรรมมีลักษณะที่แตกต่างจากสุขนิยมดังต่อไปนี้

1) ความแตกต่างเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์

สุขนิยมถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์เจ้าอารมณ์โดยพื้นฐาน ส่วนเหตุผลนิยมถือว่า

มนุษย์เป็นสัตว์เจ้าปัญญาและมีเหตุผล

2) ความแตกต่างเกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต

สุขนิยมถือว่า อุดมคติของชีวิตก็คือการได้รับความเพลิดเพลินอันเกิดจากประสาทสัมผัสและต้องการให้มนุษย์มีศีลธรรมตามธรรมชาติ

ส่วนเหตุผลนิยมถือว่า อุดมคติของชีวิตคือ การปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์โดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทางได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่เพื่อทำให้หน้าที่บรรลุจุดมุ่งหมาย มิใช่เพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรติยศ และชื่อเสียงการได้เกียรติยศและชื่อเสียงนั้นถือว่าเป็นเพียงผลพลอยได้ ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้นเอง

3) ความแตกต่างเกี่ยวกับความคิดทางศีลธรรม

เหตุผลนิยมและสุขนิยม มีทัศนะที่แตกต่างกันเกี่ยวกับความคิดทางศีลธรรม เช่น ความดี ความดีสูงสุด ความถูกต้องและความผิด ฯลฯ สุขนิยมคือเอาความสุขความเพลิดเพลินเป็นเครื่องกำหนดความถูกต้องและความดี ส่วนเหตุผลนิยมถือเอาการปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์เป็นเครื่องกำหนดความถูกต้องและความดี ดังนั้น สุขนิยมและเหตุผลนิยมทั้งสองจึงมีทัศนะเกี่ยวกับศีลธรรมต่างกัน สุขนิยมถือว่าคุณธรรมคือความสุขความเพลิดเพลิน ส่วนเหตุผลนิยมถือว่าคุณธรรมคือ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น เคารพกฎ

12.2 เหตุผลนิยมของคานท์

เหตุผลนิยมของคานท์นี้ บางทีเรียกว่า Rigorism หมายถึงลัทธิที่ยึดมั่นในคุณธรรมหรือเหตุผลอย่างเคร่งครัด บางทีเรียกว่า Moral Purism หรือ Formal Ethics คำว่า เหตุผลนิยมตรงกันข้ามกับคำว่าสุขนิยม (Hedonism) หรือบางท่านก็เรียกว่า รัตนาท สุขนิยมเน้นความสุขอันเกิดจากประสาทสัมผัส ส่วนเหตุผลนิมนั้นเน้นเหตุผลเป็นสำคัญ มีนักปรัชญาบางท่าน เช่น แบริดเลย์ (Bradley) เรียกสุขนิยมว่า ทฤษฎี “ความเพลิดเพลินเพื่อความเพลิดเพลิน” (Pleasure for pleasure’s sake) และเรียกเหตุผลนิยมว่าทฤษฎี “หน้าที่เพื่อหน้าที่” (Duty for duty’s sake)

เหตุผลนิยมของคานท์ เป็นหลักการที่อยู่ในเครือเดียวกับมโนธรรมที่มีเหตุผล คานท์ถือว่ามโนธรรมเป็นเหตุผลภาคปฏิบัติ เพราะบ่งถึงกฎศีลธรรมในตัวเองคือ หลักศีลธรรมนั้นรู้กันได้เองเป็นสิ่งที่มีความก่อน ไม่ใช่มีขึ้นในภายหลังโดยอาศัยประสบการณ์ และเป็นหลักการที่มีประจักษ์พยานในตัวเอง (self-evident) เข้าทำนองเดียวกับจริยศาสตร์ของพุทธศาสนาที่ว่า ตนนั้นแหละเป็นพยานแห่งตนว่าตนได้ทำดีหรือทำชั่ว ความลับจึงไม่มีในโลก เพราะแม้ในป่าอันว่างจากคนอื่นก็ไม่ว่างจากตนคือ ยังมีตนอยู่ ตนนั้นแหละเป็นผู้รู้เห็น ความบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน คนอื่นจะมาทำให้ตนบริสุทธิ์ไม่ได้

12.3 ปัญหาทางจริยศาสตร์ของคานท์

ปัญหาทางจริยศาสตร์ขั้นมูลฐานของคานท์คือ การค้นหาความหมายของเจตจำนงที่ดี, กฎศีลธรรม คุณธรรมหรือความดี การกระทำที่ถูกต้องและความหมายของหน้าที่ซึ่งเราจะได้ศึกษาดังต่อไปนี้.-

1. เรื่องเจตจำนงที่ดี

1.1 คานท์ยืนยันว่า เจตจำนงดีเป็นความดีอย่างแท้จริง ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่จะดีอย่างเต็มที่นอกจากเจตจำนงที่ดีเจตจำนงที่เป็นความดีที่ไม่มีเงื่อนไข เป็นความดีที่บริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นเพชรที่ส่องแสงสว่างในตัวมันเอง

ส่วนความมั่งคั่งและสติปัญญาไม่ใช่เป็นความดีที่บริสุทธิ์มันสามารถบิดเบือนเปลี่ยนแปลงไปได้ตามเจตนาของผู้ นั่นคือ ถ้ามีคนใจชั่ว เจตนาชั่วย่อมนำเอาสติปัญญาและความมั่งคั่งนั้นไปใช้ในทางที่ชั่ว แต่เจตจำนงที่ดีเป็นความดีที่อิสระจากเงื่อนไขทั้งปวง นอกจากนี้เจตจำนงที่ดีเป็นความดีในตัวมันเองไม่เกี่ยวกับการกระทำภายนอก มันต้องมีกฎภายในตัวของมันเองโดยประการทั้งปวง

1.2 เจตจำนงที่ดีต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐานสากลในธรรมชาติของมนุษย์

ถ้าทุกคนปฏิบัติตามกฎแห่งเหตุผล สังคมในอุดมคติทางศีลธรรมก็จะเกิดขึ้น ทุกคนเป็นทั้งผู้ปกครองและเป็นผู้ถูกปกครอง เขาเป็นสมาชิกของอาณาจักรวิญญาณตามธรรมชาติทางศีลธรรมของเขา เขาย่อมยอมรับโลกแห่งอุดมคติว่าเป็นความดีสูงสุด

2. เรื่องกฎศีลธรรม

2.1 กฎศีลธรรมเป็นข้อบังคับอย่างเด็ดขาด กฎศีลธรรมย่อมไม่กล่าวว่าจงทำอย่างนี้ ถ้าท่านต้องการจะมีความสุข มีความสำเร็จ และมีความอุดมสมบูรณ์ แต่กล่าวว่าจงทำไปเพราะเป็นหน้าที่ของท่านที่จะต้องทำ (จงทำหน้าที่เพื่อหน้าที่) จริยศาสตร์ของคานท์เหมือนจริยศาสตร์ของลัทธินิโด้คือ ยกย่องการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของหน้าที่เอง

2.2 กฎศีลธรรมเป็นกฎที่สากลและจำเป็น เป็นสิ่งดั้งเดิมและมีอยู่ในเหตุผลนั่นเอง กฎสากลนี้ควบคุมการตัดสินใจทางศีลธรรมคือ เป็นมาตรฐานหรือเกณฑ์ว่าด้วยความถูกต้องและความผิด

2.3 กฎอีกอันหนึ่งซึ่งยืนยันว่ามีกฎนี้คือ จงใช้มนุษย์ธรรมแก่ตัวเองในทุกกรณี ไม่ใช่เป็นเพียงวิธีการ

2.4 บุคคลผู้มีกฎศีลธรรมคอยควบคุมไม่ใช่มีแรงกระตุ้นหรือความต้องการอันเห็นแก่ตัว หรือความอยากควบคุม ย่อมมีเสรีภาพ สัตว์ขึ้นอยู่กับความต้องการและสัญชาตญาณของตัวเอง มนุษย์สามารถต่อต้านความต้องการทางประสาทสัมผัสโดยการ

ใช้กฎศีลธรรมภายในตัวเอง เพราะเหตุที่มนุษย์สามารถระงับธรรมชาติทางกามารมณ์ของตนได้ เขาจึงเป็นผู้เสรี

คานท์ได้พยายามสร้างกฎศีลธรรมขึ้นโดยการวางหลักสำคัญโดยสรุป 3 ประการ ดังนี้

1) จงทำเฉพาะสิ่งที่เมื่อท่านทำแล้วเป็นกฎสากล หมายความว่า สิ่งที่ถูกนั้นคือ สิ่งที่เป็นสากลและจงทำสิ่งที่คนอื่นอาจทำตามได้โดยไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม

2) “จงปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เช่นเดียวกับปฏิบัติต่อตนเองและอย่าทำคนอื่นให้เป็นเครื่องมือแต่จงคำนึงถึงจุดหมายร่วมกัน”

“จงพยายามอยู่เสมอที่จะทำตนให้สมบูรณ์และจงพยายามก่อให้เกิดความสุขแก่ผู้อื่น โดยการก่อให้เกิดสถานการณ์อันน่าพึงพอใจแก่ผู้อื่น เพราะท่านไม่สามารถทำผู้อื่นให้สมบูรณ์ได้”

3) “จงทำในฐานะเป็นสมาชิกของอาณาจักรแห่งจุดหมาย” หมายความว่า จงปฏิบัติต่อตนเองและคนอื่นทุกคนในฐานะเป็นผู้มีคุณค่าภายในเสมอกัน จงประพฤติตนในฐานะเป็นสมาชิกของประชาคมที่มีอุดมคติ ซึ่งในประชาคมนี้ทุกคนเป็นทั้งผู้ปกครองและถูกปกครอง

ดังนั้น “อาณาจักรแห่งจุดหมาย” คือ สังคมอุดมคติของบุคคลผู้มีเหตุผลผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักศีลธรรม

3. เรื่องคุณธรรมหรือความดี

3.1 คุณธรรมคือ ความดีสูงสุด คุณธรรมดังกล่าวนี้คือ เจตจำนงที่ดี (good will) ตามหลักศีลธรรมคนดีควรแสวงหาคุณธรรมเพื่อคุณธรรม คือ แสวงหาความดีเพื่อความดี ไม่ควรแสวงหาคุณธรรมเพื่อความสุข

3.2 คุณธรรมหรือความดีนั้นอยู่กับการปลุกฝัง เจตนาที่ดีหรือที่มีเหตุผลล้วน ๆ อารมณ์จะต้องถูกกำจัดออกไปให้หมดโดยสิ้นเชิง อารมณ์แม้จะนำไปสู่ความรักความปรานีก็ถือว่าไม่เกี่ยวกับศีลธรรม

3.3 ชีวิตที่มีเหตุผลล้วน ๆ ไม่ถูกรบกวนโดยความรู้สึกและอารมณ์นั่นเองเป็นอุดมคติแห่งชีวิตทางศีลธรรม

4. เรื่องการกระทำที่ถูกต้อง

การกระทำที่ถูกต้องตามทัศนะของคานท์นั้นต้องก่อให้เกิดผล 2 ประการ คือ

1) ถูกต้องตามหลักศีลธรรมที่มีเหตุผล

2) บุคคลควรจะต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่อกฎแห่งศีลธรรม

5. เรื่องหน้าที่

5.1 หน้าที่คืออะไร? คำว่าหน้าที่ หมายถึงกิจกรรมที่เราต้องทำด้วยความรู้สึกสำนึกว่า เรามีความผูกพันอยู่กับอะไร เช่น คนทุกคนมีหน้าที่ หน้าที่ของพ่อ-แม่ หน้าที่ของลูก หน้าที่ของครู-อาจารย์ หน้าที่ของศิษย์ ฯลฯ

5.2 การทำหน้าที่ทุกอย่างให้สมบูรณ์นั้นจึงเป็นของยากและคนที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้สมบูรณ์จึงค่อนข้างจะหายากทีเดียว เมื่อระลึกว่าได้ทำหน้าที่ของตนสมบูรณ์แล้ว ใครจะว่าอย่างไรก็ช่างเถิด คนนั้นย่อมเป็นคนดีเสมอ แต่ต้องทำด้วยความเฉลียวฉลาดรอบรอบอีกด้วย

5.3 คานท์ถือว่า หน้าที่เป็นความคิดรวบยอดทางจริยศาสตร์คือถือว่าหน้าที่เพื่อหน้าที่ และความรู้สึกในหน้าที่เป็นแรงจูงใจอันสำคัญยิ่งทางศีลธรรม ความถูกต้องและความรับผิดชอบเป็นจุดศูนย์กลาง ส่วนความดีและจุดมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญรองลงมา

มีความจริงอยู่ข้อหนึ่งที่ควรสนใจคือ “มนุษย์ที่ดีที่สุดคือผู้ทำหน้าที่ดีที่สุดที่ต้องครบถ้วนที่สุด”

12.4 หลักจริยศาสตร์สำคัญของคานท์

1. อิศรภาพของเจตจำนง

การรู้จักกฎศีลธรรมหมายถึงอิสรภาพของเจตจำนง อิศรภาพของเจตจำนงเป็นหลักมูลฐานของจริยศาสตร์ ถ้าเจตจำนงทั้งหมดของมนุษย์ถูกควบคุมโดยอำนาจภายนอกแล้ว ศีลธรรมก็ไม่มี ความหมายอะไร

2. อมฤตภาพของวิญญาน

ข้อพิสูจน์ว่าวิญญานเป็นอมตะนั้นก็คือ กฎศีลธรรมควบคุมเจตจำนงที่ดีอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากกฎศีลธรรมเป็นไปตามเหตุผล บุคคลจึงมีวิญญานเป็นเครื่องรองรับสั่งสมศีลธรรม ศีลธรรมจะต้องอิงอาศัยการเอาชนะความขัดแย้งระหว่างความปรารถนาและหน้าที่ความปรารถนาของมนุษย์ไม่อาจกำจัดได้ภายในชีวิตอันสั้นนี้เพียงชีวิตเดียวด้วยเหตุนี้จึงต้องมีวิญญานเป็นอมตะไว้เพื่อคอยกำจัดความปรารถนาไปที่ละน้อยช่วงชีวิตอันยาวนาน

3. ความมีอยู่ของพระเจ้า

พระเจ้าก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของศีลธรรม เพราะทำให้มนุษย์มีความหวังว่า จะได้รับความสุขในโลกหน้า คานท์ให้เหตุผลว่า คุณธรรมเป็นความดีอันสูงสุด คุณธรรมและความสุขรวมกันสองอย่างช่วยกันสร้างความคิดดีให้สมบูรณ์ ถ้าคนดีมีศีลธรรมไม่สามารถมีความสุขได้ในโลกนี้ เขาก็ควรจะได้รับความสุขเป็นรางวัลในโลกหน้าโดย

พระเจ้าเป็นผู้มอบให้ เพราะพระเจ้าเป็นผู้ควบคุมสากลจักรวาลทั้งหมด

4. จุดมุ่งหมายอันสูงสุด

ตามทัศนะของคานท์ จุดมุ่งหมายอันสูงสุดคือ คุณธรรมนั่นเอง จริยศาสตร์ก็เป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุดและสูงส่งเหมือนกัน คานท์กล่าวว่า “ในโลกนี้ไม่มีอะไรอื่นนอกเหนือไปจากจริยธรรม จริยธรรมนั่นเอง เราเรียกว่าความดีบริสุทธิ์ ก็ดวงแก้วอันประเสริฐที่มีแสงสว่างรุ่งโรจน์โชติช่วงในตัวมันเอง”

ตามทัศนะของคานท์ คุณธรรมคือเจตจำนงที่ดี ดังนั้น จุดมุ่งหมายอันสูงสุดอีกประการหนึ่งคือ “การทำหน้าที่ เพื่อหน้าที่”

5. เสรีภาพของปัจเจกชน

มนุษย์มีเสรีภาพ ในรูปของผู้มีศีลธรรมมนุษย์สามารถควบคุมตนเองได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่ง มนุษย์มีเพทนาการและสติปัญญา เหตุผล เป็นส่วนที่สูงสุดของมนุษย์และเพทนาการเป็นส่วนที่ต่ำสุดของมนุษย์ เพทนาการมักจะหลอกหลอนให้มนุษย์หลงอยู่ในวิถีทางของมัน แต่ความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมคอยเตือนให้เราระลึกถึงเสรีภาพดั้งเดิมอยู่เสมอ

ดังนั้น การต่อสู้ระหว่างอารมณ์กับเหตุผลจึงดำเนินไปอยู่เรื่อย ๆ ในวงจรของชีวิต

จริยศาสตร์ของคานท์พอสรุปได้ดังนี้

1. กฎศีลธรรมควบคุมความศักดิ์สิทธิ์ ความสมบูรณ์และเจตจำนงที่ดี
2. คนดีมีศีลธรรมสมควรได้รับความสุข
3. มนุษย์ไม่สามารถทำอุดมคตินี้ให้เป็นจริงอย่างสมบูรณ์ได้ในชาตินี้ มนุษย์สามารถทำได้เพียงเคารพกฎศีลธรรมนั่นคือ การเต็มใจทำหน้าที่
4. ความดีสูงสุดทำให้เป็นจริงได้ในชาติหน้าเท่านั้น
5. การปฏิบัติตามหลักศีลธรรมไม่ได้รับผลเป็นความสุขเสมอไป เราต้องทำความดีเพราะมันเป็นความดีไม่ว่าเราจะได้รับความสุขหรือไม่
6. เหตุผลบอกเราว่าคนดีมีศีลธรรม ถ้าไม่ได้รับความสุขในโลกนี้ พระเจ้าจะเป็นผู้จัดสรรความสุขให้ในโลกหน้า โลกที่มีการจัดสรรความสุขจึงเป็นอาณาจักรของพระเจ้า
7. แต่ความสุขไม่ใช่สิ่งจูงใจให้ทำความดี เราต้องทำความดีเพื่อความดีไม่ใช่เพื่อความสุข

13. ฟิชท์ (FICHTE 1762 - 1814)

13.1 ปรัชญาจริยธรรมของฟิชท์

ระบบความคิดของฟิชท์สัมพันธ์กับทัศนะทางศีลธรรม ซึ่งได้เริ่มต้นมาแล้วในสมัยของคานท์ เขาอธิบายว่า โลกทางประสบการณ์ขึ้นอยู่กับหลักศีลธรรมและหลักศีลธรรมหมายถึงอิสรภาพ อิสรภาพหมายถึงการมีชัยชนะต่ออุปสรรค อุปสรรคในที่นี้หมายถึงโลกที่รับรู้ทางประสาทสัมผัส หลักศีลธรรมสูงสุดหมายถึงอมฤตภาพ อมฤตภาพเป็นจุดประสงค์สากลของอันติมภาวะ

13.2 หลักศีลธรรม คืออะไร ?

หลักศีลธรรมคือ ศรัทธาในศาสนา ถ้าปราศจากศรัทธาในศาสนาแล้วหลักศีลธรรมจะไม่มี ความหมาย ศรัทธาในศาสนาเป็นหลักการประกันความแน่นอน ความจริงศรัทธาในศาสนานั้น คือการตัดสินใจของตัวเจตจำนง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในบุคคล ความรู้ทางศีลธรรมจึงเป็นประตูแห่งสัจภาพและการปลงใจที่ถูกต้อง

อะไรคือหน้าที่ของบุคคล?

หน้าที่ของบุคคลคือ การทำงานในหน้าที่ของตนด้วยความรู้จักตน เพื่อทำตนให้เข้าถึงความดีขั้นสูงสุดคือ จุดหมายทางศีลธรรมสากล ส่วนธรรมชาติและบุคคลอยู่ในฐานะเป็นเครื่องมืออยู่แล้วเป็นอย่างดี

ความสำคัญในข้อนี้ คือจะทำให้บุคคลปลดเปลื้องตนเองออกจากความเป็นทาสของโลกแห่งสัมผัส และเข้าถึงความเป็นบุคคลได้อย่างแท้จริง ถ้าขาดความรู้เสียแล้วย่อมเป็นการยากที่จะพ้นจากแรงดึงดูดของธรรมชาติได้ จึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ที่จะให้เข้าถึงความมุ่งหมายทางศีลธรรม ในการแสวงหาความรู้นี้ทุกคนจำต้องรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร

ความรู้ตัวนี้เองที่จะทำให้บุคคลทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ พร้อมกับมองเห็นจุดประสงค์อยู่ในตัว ไม่ใช่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะอยากทำแต่จะทำตามวัตถุประสงค์ในหน้าที่ ๆ ควรทำ

13.3 อะไรคือชีวิตทางศีลธรรม ?

ชีวิตทางศีลธรรม หมายถึงการดำเนินชีวิตในสังคม คือทุกคนต้องเป็นสมาชิก ในกิจการของศีลธรรมร่วมกันเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อส่วนรวม เพื่อให้ศีลธรรมดำเนินไปในสังคมด้วยดี

13.4 อะไรคือวัตถุประสงค์สากลของศีลธรรม ?

การได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามความต้องการ เพราะทุกคนควรได้รับการศึกษาตามที่เขาได้ตั้งความหวังเอาไว้ แม้ทางด้านการทำงานทุกคนควรมีตำแหน่งในสังคมเพื่อให้ชีวิตทำประโยชน์แก่ส่วนรวมทุกคนควรรับผิดชอบร่วมกันในศีลธรรม

13.5 อะไรคือสันติภาวะ ?

อันติมภาวะคือ พระเจ้าอยู่ศูนย์กลางระหว่างโลกวิญญานกับมนุษย์ ความเชื่อใน สัจภาวะแห่งโลกภายนอกไม่ใช่อะไรอื่น ได้แก่ความเชื่อว่า “ชีวิตที่เชิดชูสัจภาพและ ศีลธรรมเท่านั้นที่สามารถทำให้โลกวิวัฒนาการไปได้ไม่สิ้นสุด” ทุกคนต้องสร้างอุดมคติ ทางศีลธรรมขึ้นมาด้วยตนเอง เมื่อเกิดความพร้อมขึ้นมาทุกฝ่ายจะกลายเป็นสังคมแห่ง ศีลธรรมอันเสรียิ่งใหญ่เป็นอาณาจักรธรรมจริยสากล

ดังนั้น จึงไม่มีอะไรดีสำหรับมนุษย์นอกจากเจตจำนงรักศีลธรรม

13.6 สรุปปรัชญาจริยธรรมของพีชท์

1. สัจภาพตามทัศนะของพีชท์คือ อิศรภาพ ศีลธรรมและอันติมภาวะ คือพระเจ้าจะ เข้าถึงด้วยระบบวิทยาศาสตร์ไม่ได้ แต่เข้าถึงได้ด้วยจิตเป็นอิสระและมีญาณพิเศษในตัวเอง
2. ศีลธรรม หมายถึงอิสรภาพ การชนะอุปสรรค การเข้าถึงอมฤตภาพและหมายถึงศรัทธาใน ศาสนาซึ่งเป็นการตัดสินของเจตจำนง
3. การเอาชนะธรรมชาติได้ มิได้หมายความว่าต้องมองธรรมชาติในแง่ร้ายเสมอไปแต่ หมายถึงการรู้จักควบคุมธรรมชาติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของศีลธรรม
4. ชีวิตที่เชิดชูอิสรภาพและศีลธรรมเท่านั้นที่สามารถทำให้โลกวิวัฒนาการไปได้ไม่สิ้นสุด ถ้าพร้อมเพรียงกันถึงอุดมคติแห่งศีลธรรม สังคมมนุษย์จะกลายเป็นอาณาจักร แห่งจริยธรรมสากล
5. การได้ฟังเสียงศีลธรรม คือการได้ยินเสียงสวรรค์ และการคิดเห็นความสำคัญของ ศีลธรรมชัดเจน คือการใช้สมองในอาณาจักรแห่งสวรรค์
6. ไม่มีอะไรดีที่สุดใน และมีคุณค่าที่สุดสำหรับมนุษย์ นอกจากมีเจตจำนงรักศีลธรรมภักดีต่อ ศีลธรรมและเทิดทูนศีลธรรมไว้ทุกกาลสมัย ให้เป็นสิ่งควบคู่ไปกับชีวิตมนุษย์

สรุปเนื้อหาสำคัญในบทที่ 7

1. ลัทธิธรรมชาตินิยมแบบเห็นแก่ตัวของฮอบส์
2. ค่าของปรัชญา และการจำแนกปรัชญา
3. ลัทธิวัตถุนิยม และเจตจำนง
4. ความปรารถนาอำนาจ คือ ความเห็นแก่ตัว
5. หลักการของความสงบและกฎต่าง ๆ ของธรรมชาติ
6. วิจารณ์จริยศาสตร์ของฮอบส์
7. ธรรมชาตินิยมแบบมีเหตุผลของสปีโนซา
8. ความแตกต่างระหว่างความดี และความชั่ว
9. จริยศาสตร์ของคานท์ - ความแตกต่างเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ความแตกต่างเกี่ยวกับความคิดทางศีลธรรม
10. ปัญหาทางจริยศาสตร์ของคานท์ ได้แก่ เรื่องเจตจำนงที่ดี เรื่องกฎศีลธรรม เรื่องคุณธรรม หรือความดี เรื่องการกระทำที่ถูกต้อง และเรื่องหน้าที่
11. หลักจริยศาสตร์สำคัญของคานท์ ได้แก่ อิสรภาพของเจตจำนง อมฤตภาพของวิญญูณ ความมีอยู่ของพระเจ้า จุดมุ่งหมายอันสูงสุด และเสรีภาพของปัจเจกชน
12. ปรัชญาจริยธรรมของพีชท์ ได้แก่ หลักศีลธรรม หน้าที่ของบุคคล ชีวิตทางศีลธรรม วัตถุประสงค์สากลของศีลธรรม และอันติมภาวะ หรือความจริงอันสูงสุด
13. ชีวิตที่เชิดชูสุจริตใจภาพและศีลธรรมเท่านั้นที่สามารถทำให้โลกวิวัฒนาการไปได้ไม่สิ้นสุด
14. ศีลธรรมหมายถึง อิสรภาพ การชนะอุปสรรค การเข้าถึงอมฤตภาพ และหมายถึงศรัทธาในศาสนา ซึ่งเป็นการตัดสินใจของเจตจำนง
15. การได้ฟังเสียงศีลธรรม คือการได้ยินเสียงสวรรค์ และการคิดเห็นความสำคัญของศีลธรรมชัดแจ้ง และเทิดทูนศีลธรรมไว้ทุกกาลสมัยให้เป็นสิ่งควบคู่กันไปกับชีวิตมนุษย์

ประเด็นที่กล่าวมานี้ทั้งหมดเป็นประเด็นสำคัญของบทที่ 7 ซึ่งนำมากล่าวทบทวนเพื่อให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น

21. คำถาม-คำตอบ บทที่ 7

1. จริยศาสตร์สมัยใหม่ เน้นหนักในเรื่องใดมากที่สุด?
  - ธรรมเนียม วัตถุประสงค์ และเหตุผลนิยม
2. ฮอบส์ได้จำแนกปรัชญาออกเป็นกี่สาขา?
  - 1) ปรัชญาธรรมชาติ ว่าด้วยเนื้อสารทางวัตถุ
  - 2) ปรัชญาประยุกต์ ซึ่งเกิดจากเจตจำนง และข้อตกลงของมนุษย์
3. จริยศาสตร์นั้นมูลฐานของฮอบส์ คืออะไร?
  - การรักษาสผลประโยชน์ของตนเองและการแสวงหาความดีเพื่อตนเอง
4. ความสุข และความทุกข์ตามทัศนะของฮอบส์คืออะไร?
  - ความสุข คือสิ่งที่เป็นเครื่องสนับสนุนให้ชีวิตมีความก้าวหน้าและมีชีวิตที่ยืนยาว
  - ความทุกข์ คือสิ่งที่ขัดขวางความก้าวหน้า และความไม่ยั่งยืนของชีวิต
5. จริยศาสตร์ของสปีโนซามีลักษณะอย่างไร?
  - ธรรมเนียมแบบมีเหตุผล
6. จริยศาสตร์ของคานท์มีลักษณะอย่างไร?
  - เหตุผลนิยม
7. เหตุผลนิยมกับสุขนิยมมีอุดมคติของชีวิตแตกต่างกันอย่างไร?
  - เหตุผลนิยมถือว่า อุดมคติของชีวิตคือ การปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์โดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทาง
  - สุขนิยมถือว่า อุดมคติของชีวิตคือ การได้รับความเพลิดเพลินอันเกิดจากประสาทสัมผัสและต้องการให้มนุษย์มีศีลธรรมตามธรรมชาติ
8. เหตุผลนิยมกับสุขนิยม มีความคิดทางศีลธรรมแตกต่างกันอย่างไร?
  - เหตุผลนิยม ถือเอาการปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์เป็นเครื่องกำหนดความดี และความถูกต้อง และถือว่าคุณธรรมคือ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
  - สุขนิยมถือ เอาความเพลิดเพลินเป็นเครื่องกำหนดความดี และความถูกต้อง และถือว่า คุณธรรมคือ ความสุข หรือความเพลิดเพลิน
9. ทฤษฎีจริยศาสตร์ของคานท์นอกจากเรียกว่า ทฤษฎีเหตุผลนิยมแล้วยังเรียกว่าอะไร?
  - ได้อีก
  - ทฤษฎี “หน้าที่เพื่อหน้าที่”
10. ปัญหาทางจริยศาสตร์ขั้นมูลฐานของคานท์คืออะไร?
  - เจตจำนงที่ดี, กฎศีลธรรม, คุณธรรมหรือความดี, การกระทำที่ถูกต้องและความหมายของหน้าที่

11. หลักจริยศาสตร์สำคัญของคานท์มีอะไรบ้าง?

- 1) อิศรภาพของเจตจำนง
- 2) อมฤตภาพของวิญญาน
- 3) ความมีอยู่ของพระเจ้า
- 4) จุดมุ่งหมายอันสูงสุด
- 5) เสรีภาพของปัจเจกชน

12. หน้าที่คืออะไร? ตามทัศนะของพีชท์

- การทำงานในหน้าที่ของตนด้วยความรู้จักตน เพื่อทำตนให้เข้าถึงความดีขั้นสูงสุด คือ จุดหมายทางศีลธรรมอันสากล

13. ตามทัศนะของพีชท์อะไร? คือ ชีวิตทางศีลธรรม

- ชีวิตทางศีลธรรม หมายถึงการดำเนินชีวิตในสังคม คือทุกคนต้องเป็นสมาชิกในกิจการของศีลธรรมร่วมกันเสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพื่อให้ศีลธรรมดำเนินไปในสังคมด้วยดี.

ชมุมกาโม ภว โหติ ชมุมเทสุสี ปราภโว

ผู้ชอบธรรม เป็นผู้เจริญ ผู้ชั่วธรรมเป็นผู้เสื่อม (ขุ.สุ. 25/346) (พุทธศาสนสุภาษิต)

สพพทานัน ชมมทานัน ชินาติ.

การให้ธรรม ย่อมชนะการให้ทั้งปวง (ขุ.ธ. 25/63) (พุทธศาสนสุภาษิต)

แบบฝึกหัดบทที่ 7

1. จงกล่าวถึง วิวัฒนาการของลัทธิวัตถุนิยมยุคแรกให้เป็นที่เข้าใจ
2. อะไรคือ จริยศาสตร์ขั้นมูลฐานของฮอบส์ และแนวความคิดของเขามีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของจริยศาสตร์อย่างไร อธิบาย
3. สปิโนซา มีทัศนะเกี่ยวกับความดีและความชั่วอย่างไร และเขาได้แสดงทัศนะทางจริยศาสตร์ไว้อย่างไรบ้าง อธิบาย
4. หลักจริยศาสตร์ที่สำคัญของคานท์มีอะไรบ้าง อธิบาย
5. อะไรคือความแตกต่างระหว่างลัทธิสุขนิยมกับลัทธิเหตุผลนิยม และทั้งสองมีอุดมคติในชีวิตอย่างไร อธิบาย
6. อะไรคือหลักศีลธรรม และชีวิตทางศีลธรรมในทัศนะของพิชท์ อธิบาย